

1. Referentie

Referentie	Lombaert, G. (2005). <i>Risico- en protectieve factoren in verband met middelengebruik. Onderzoek bij 14- tot 18-jarige scholieren in de provincies West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Zeeland</i> . Onuitgegeven onderzoeksrapport, De Sleutel (Gent).
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

Dit rapport vormt een eerste tastbare neerslag van het onderzoeksrapport 'Op naar grensoverschrijdende drugpreventie-actie'. Het terugdringen van druggebruik door preventie maakt deel uit van heel wat lokale, nationale en internationale beleidsnota's. De betrachtingen van het Euregio-project kunnen in twee doelstellingen worden samengevat en willen een meerwaarde bieden ten opzichte van andere projecten rond drugs en middelenbeleid. Enerzijds gaat het om het verzamelen van representatieve en vergelijkbare gegevens over middelengebruik – zowel legale als illegale middelen – van 3de, 4de, 5de, en 6de jaars middelbare scholieren in de provincies Zeeland, West- en Oost-Vlaanderen. Anderzijds heeft het project tot doel om aanknopingspunten te bieden voor preventie door het analyseren van de kenmerken die samenhangen met gebruik. Het project wil dus vanuit het onderzoek een duidelijke brug slaan naar preventie door het aanduiden van risico- en protectieve factoren in verband met middelengebruik.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Welzijn en gezondheid
Trefwoord(en)	Alcohol, middelengebruik, roken

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Euregio Scheldemond
Onderzoeker(s)	Geert Lombaert Dienst Wetenschappelijk Onderzoek De Sleutel Jozef Guislainstraat 43a 9000 Gent Tel: 09/210.87.26 Fax: 09/272.86.11 Geert.lombaert@fracarita.org www.desleutel.be

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Hoeveel jongeren uit de onderzoekspopulatie gebruiken elk van deze middelen en in welke mate worden ze gebruikt? Is er een samenhang tussen het gebruik van diverse middelen? Op welke leeftijd gebruikt men een middel voor het eerst? Wat zijn de motieven van gebruik voor een aantal van deze middelen?
-----------------	--

	In welke omstandigheden worden een aantal van deze middelen gebruikt? Wat zijn de intenties tot gebruik? Wat denken de jongeren uit de onderzoekspopulatie over bepaalde preventieve acties en maatregelen? Hoeveel jongeren uit de onderzoekspopulatie zijn ooit de grens overgetrokken om bepaalde middelen aan te schaffen en/of te gebruiken? Wat zijn de risico- en protectieve factoren in verband met middelengebruik die we kunnen terugvinden in de leefwereld van de jongere? Welke elementen uit de thuissituatie zijn risicoverhogend of –verlagend met betrekking tot middelengebruik? Welke kenmerken uit de schoolsituatie zijn risicoverhogend of –verlagend met betrekking tot middelengebruik? Welke factoren uit de vrijetijdsbesteding, het verenigingsleven en de vriendenkring zijn risicoverhogend of –verlagend met betrekking tot middelengebruik? Hangt het middelengebruik samen met bepaalde regio-kenmerken? Met andere woorden: is het risico op gebruik afhankelijk van de provincie, de woonplaats, ...? Wordt het middelengebruik beïnvloed door andere persoonskenmerken zoals geslacht, zelfbeeld, probleemgedrag, ...?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Zowel een beschrijvend als een verklarend onderzoek met schriftelijke enquête (gesloten vragen). Het verklarend onderzoek gebeurde door middel van een multivariate analyse.
Onderzochte groep	3294 jongeren tussen de 14 en 18 jaar vulden de enquête in. Deze respondenten zijn als volgt verdeeld over de drie provincies: 1213 uit West-Vlaanderen, 1140 uit Oost-Vlaanderen en 941 uit Zeeland.
Bereik	Internationaal (België, Nederland)

7. Resultaten

Gebruik sigaretten	Met betrekking tot het gebruik van sigaretten geldt dat ongeveer vier op de tien jongeren het afgelopen jaar heeft gerookt. Verder blijkt dat iets meer dan de helft continue rokers zijn. De beginleeftijd om te roken ligt op 11 jaar en de sterkste stijging gebeurt van 11 tot 14 jaar. Bijna één op drie acht het waarschijnlijk tot heel waarschijnlijk dat hij/zij over een jaar sigaretten zal roken. De bevraagde jongeren roken vooral omdat ze het lekker vinden, uit verveling en uit nieuwsgierigheid. En verder gebeurt dit vooral ergens buiten, in een bar of café of op een fuif.
Gebruik alcoholische dranken	Quasi elke jongere uit de onderzoekspopulatie heeft ooit alcohol gedronken, waarbij bier en daarna wijn het meeste worden gedronken. Bij de meeste blijft het alcoholgebruik ook niet beperkt tot een enkele keer. Ook de beginleeftijd om te drinken ligt ongeveer op 11-jarige leeftijd, waarbij de sterkste stijging gebeurt van 11 tot 14 jaar. Verder acht vier op de vijf respondenten het komende jaar alcohol te gaan drinken. Als veruit belangrijkste reden om alcohol te drinken is omdat het lekker is. Opvallend is dat meer dan de helft nooit drinkt op doordeweekse dagen. De vier belangrijkste plaatsen van alcoholconsumptie zijn een bar of café, een fuif, bij iemand anders thuis of thuis.
Dronkenschap	Bij de onderzochte schoolpopulatie blijkt dronkenschap maar een enkele keer te gebeuren bij de jongeren. Het continueringspercentage lag iets onder de helft. Een eerste dronkenschap komt voornamelijk voor vanaf 14 à 15-jarige leeftijd. Toch was circa 13% van de onderzoekspopulatie 13 jaar of jonger toen hij/zij voor het eerst dronken is geweest.
Gebruik geneesmiddelen	Eén op vijf van de onderzochte jongeren heeft ooit slaap- of kalmeringsmiddelen gebruikt zonder voorschrift of recept van de dokter. Voor de helft van hen blijft het echter beperkt tot één à twee keer. Eén op de vier van hen deed dit ook in de afgelopen maand. Vanaf 13 tot 15 jaar vind de grootste stijging plaats. Verder vinden bijna alle jongeren het onwaarschijnlijk dat zij slaap- of kalmeringsmiddelen zonder voorschrift of recept van de dokter gaan innemen. Bijna alle jongeren gebruiken wel eens lichte pijnstillers.

Gebruik drugs	De ondervraagde jongeren blijken op een enkeling na geen anabole steroïden te gebruiken. Snuifmiddelen worden iets meer gebruikt, maar nog altijd in beperkte mate. Verder werden er nog illegale middelen bevraagd, waarbij cannabis het uitgebreidst aan bod kwam. Cannabis blijkt veruit het meest gebruikte middel te zijn. Bijna iedereen blijkt dit ooit gebruikt te hebben. Verder gebruikt ruim vier op de tien van de ooit-gebruikers cannabis ook recentelijk. De leeftijd waarop voor het eerst cannabis werd gebruikt door onze onderzoekspopulatie is hoofdzakelijk 14 à 15 jaar. Verder acht één op zes het waarschijnlijk dat hij/zij over een jaar cannabis zal gebruiken. De jongeren doen het vooral om het plezierige effect en omdat het lekker is. Cannabisgebruik gebeurt vooral in het weekend en vooral ergens buiten of bij iemand anders thuis. Het blijkt dat één op de vijf jongeren cannabis samen met alcohol gebruikt. Dit blijkt in de derde graad nog meer te zijn.
Samenhang gebruik	Met betrekking tot de vier meest gebruikte middelen - alcoholische dranken, sigaretten, cannabis en slaap- of kalmeringsmiddelen - wordt nagegaan of er een samenhang is tussen het gebruik van deze middelen. Er blijkt een sterke samenhang te bestaan tussen het ooit-gebruik van één middel en het ooit-gebruik van een ander middel en ook het recent gebruik van diverse middelen hangt onderling samen. Ook is er een sterke samenhang tussen het gebruik van een middel en de intentie om ditzelfde middel of andere middelen in het komende jaar te gebruiken. Tot slotte blijkt het dat het roken van sigaretten en alcoholgebruik doorgaans voor het gebruik van cannabis komt in de levensloop. Hetzelfde geldt voor de slaap- of kalmeringsmiddelen. Bij de vergelijking van de individuele beginleeftijden voor het gebruik van sigaretten en alcohol is er geen duidelijk 'eerste product'.
Grensoverschrijdend aankoopgedrag	Voor sigarette, alcoholische dranken en cannabis wordt een beeld geschetst van 'aankoop- en consumptiegedrag' over de grens. Het aankoop- en consumptiegedrag van sigaretten blijkt in de Vlaamse provincies en Zeeland in beide richtingen even groot. Voor alcoholische dranken blijkt men echter in Zeeland vaker de grens over te gaan om deze in België aan te schaffen, dan omgekeerd het geval is. Dit geldt ook voor het gebruik van alcoholische dranken over de grens. Het aankoop- en consumptiegedrag van cannabis blijkt echter in tegengestelde richting te verlopen.
Opinie tav acties	Acties die gericht zijn op het vergroten van bewustzijn en sociale vaardigheden worden gemiddeld door de meeste jongeren als zinvol beschouwd. Vier op vijf steunt acties en maatregelen die jongeren op een verstandige manier leren omgaan met genotsmiddelen en leren welke invloed ouders en vrienden kunnen uitoefenen. Dat sigarettenpakjes een waarschuwing bevatten omtrent de risico's van roken krijgt relatief het minste steun.
Risico- en protectieve factoren	In dit rapport werd per middel – sigaretten, alcohol, slaap- of kalmeringsmiddelen, cannabis en andere illegale middelen – op zoek gegaan naar de essentiële risico- en protectieve factoren. In de bespreking hiervan bleek dat een aantal factoren in (bijna) elk van de verklarende modellen een wezenlijke bijdrage levert. Kenmerken die omschreven worden als normerende invloeden uit de omgeving van de jongere vormen zeer robuuste risico- en protectieve factoren. Zo ook product-kenmerken, zelfbeeld en buitenshuis activiteiten. Verder blijkt dat de mate waarin een jongere probleemgedrag stelt, voornamelijk samenhangt met het gebruik van sigaretten en het voorkomen van dronkenschap. Kinderen die assertiever zijn in de klas, blijken vaker genotsmiddelen te gebruiken. Er is een effect van geslacht, maar deze is verschillend naargelang het middel. Verder heeft in mindere mate de thuissituatie, schoolresultaten en vriendenkring een verklarende werking. De andere kenmerken hebben geen verklarende werking over de verschillende middelen heen.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek